Voorstel aan Gemeenteraad

Registratienummer: Z/23/445441

Onderwerp
Doorontwikkeling Participatie.

Voorstel / Beslispunten
De gemeenteraad wordt gevraagd:
1. De *leidraad 'Doorontwikkeling Participatie'* (A) vast te stellen.
2. Kennis te nemen van het *Participatiekader 2023* (B).
3. De *Participatieverordening Sittard-Geleen* (C) vast te stellen.
4. Het college op te dragen deze documenten als richtinggevend kader te hanteren voor het toepassen van participatie in de opgaven van de gemeente Sittard-Geleen. De documenten zijn daarmee ondersteunend aan de organisatieontwikkeling.

Samenvatting / openbare besluitenlijst

Sittard-Geleen is van de samenleving, én daarom bouwen we daar sámen aan.
Met inwoners, organisaties, bedrijven en gemeente Voor de gemeente Sittard-Geleen is het deelnemen van de samenleving al jaren het uitgangspunt. In veel gevallen werken we al 'van buiten naar binnen'. Vanuit deze motivatie is bijvoorbeeld gebiedsgericht werken binnen Sittard-Geleen reeds gemeengoed.
Wij zetten de principes van samenwerking met de samenleving verder door in de documenten *leidraad 'Doorontwikkeling Participatie'*, het *Participatiekader 2023* en de *Participatieverordening Sittard-Geleen*. Met het kennisnemen en vaststellen van de documenten, geeft de gemeenteraad aanvullende impuls aan participatie. De documenten bieden richtlijnen voor participatie door de gemeente én een handreiking voor participatie door derden-initiatiefnemers.
Het geheel geeft de 'positie en ambitie' aan van participatie voor Sittard-Geleen.

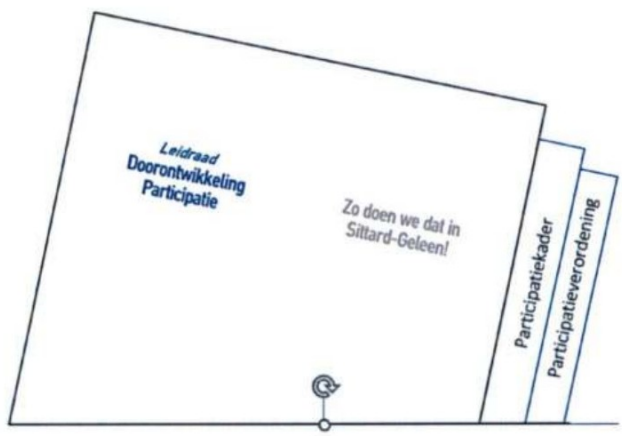
Burgemeester	Gemeentesecretaris
mr [redacted]	[redacted]

Toelichting voorstel

Inleiding

'Inwoners laten meepraten, meedoen en samenwerken' was reeds een kernwaarde in de Kadernota 2015. Participatie heeft zich van daaruit doorontwikkeld en krijgt vorm in verschillende (participatieve) processen. Activiteiten in het kader van Samen Duurzaam, Trots op onze Tuin en de Toekomstvisie 2030 alsook ervaringen in de afgelopen jaren met andere participatievraagstukken, vormen de basis voor een geactualiseerde kijk op participatie voor Sittard-Geleen.
In het proces rond de inhoudelijke totstandkoming van het coalitieakkoord 'Samen zorgvuldig, verbindend doorpakken' is vanuit raad en college gevraagd de waarden van participatie te ordenen, afspraken te maken over de manier waarop we participatie vormgeven en dit te verankeren in een participatieverordening. Hiertoe legt het college de *leidraad 'Doorontwikkeling Participatie'* aan de raad voor, inclusief de hierin genoemde documenten *Participatiekader 2023* en de *Participatieverordening Sittard-Geleen*:

- De *leidraad 'Doorontwikkeling Participatie'* geeft de positie en ambitie aan van participatie voor Sittard-Geleen. In een nieuw samenspel willen we gelijkwaardig samenwerken en beslissen met inwoners, organisaties, bedrijven én gemeente. Zo doen we dat in Sittard-Geleen.
  De leidraad borgt onze waarden voor participatie.
- Het *Participatiekader 2023* (waar naar verwezen wordt in de leidraad) definieert de samenwerking met inwoners, organisaties, bedrijven en gemeente. Dit geeft scherpte bij het toepassen van participatie in onze opgaven.
- De *Participatieverordening* (waar naar verwezen wordt in de leidraad) verankert de -juridische- positie van participatie en de afspraken op welke wijze participatie kan en moet plaatsvinden.
  De Participatieverordening verbreedt de Inspraakverordening; deze verbreding wordt ondersteund door het wetsvoorstel 'Versterking participatie op decentraal niveau'.

De leidraad, het kader en de verordening zijn als geheel behulpzaam bij het toepassen van participatie in de opgaven in Sittard-Geleen; een handreiking voor medewerkers hoe wij de samenleving betrekken en hoe wij als gemeente willen bijdragen. Daarmee zijn de documenten ondersteunend aan de organisatieontwikkeling. Bij participatie door derden stimuleren wij om deze kijk op participatie toe te passen en faciliteren we dit.

Beoogd effect

Aanleiding
Sittard-Geleen is van de samenleving. Sittard-Geleen maken we daarom sámen.
Het deelnemen van de samenleving in de opgaven in Sittard-Geleen is daarom al jaren uitgangspunt. De Toekomstvisie 2030 onderstreept dit uitgangspunt met de 'institutionele veerkracht'; deze veerkracht gaat over de samenwerking met inwoners, organisaties, bedrijven en overheden. Over hoe we zaken net wat anders aanpakken, waardoor samenwerken echt sámen werken wordt. In buurten, wijken, kernen, de gemeente en de regio. Zo besturen we onze gemeente met elkaar; minder vanuit het gemeentehuis en meer vanuit de gehele samenleving.

De Toekomstvisie 2030 bevestigt deze participatieve waarden die we al jaren nastreven en ook tot uitvoering brengen. Participatie ontwikkelt zich door en we werken als gemeente steeds meer van 'buiten naar binnen'. We werken zo al in bijvoorbeeld onze projecten in de openbare ruimte (conform aanpak 'Trots op onze Tuin', 2016); de gebiedsgerichte Ontwikkelpaden zoals deze ontstaan zijn vanuit de Toekomstvisie 2030 zijn ook voorbeelden van onze participatieve werkwijze. Het vertrouwen in de overheid is laag. Wij vinden het belangrijk om dit vertrouwen terug te winnen, om een betrouwbare overheid te zijn. Door de waarden van participatie te ordenen, bieden we voor iedereen de organisatie-brede-kijk naar hoe wij de samenleving bij opgaven betrekken. En hoe wij als gemeente willen bijdragen. Een 'pas op de plaats' van dat wat we al doen, en dan samen gericht verder. Natuurlijk ging en gaat onze samenwerking niet altijd goed. We erkennen fouten en willen daarvan leren.
Zo doen we dat in Sittard-Geleen! We nemen hiermee een voorsprong op de inzet van participatie zoals vanuit rijkswege voorgedragen. Zo is in het wetsvoorstel 'Versterking participatie op decentraal niveau' voorgesteld om de Inspraakverordening te verbreden naar een Participatieverordening (uitbreiding van artikel 150 van de Gemeentewet). Daarbij wordt naast de betrokkenheid van inwoners bij de voorbereiding, ook de betrokkenheid bij de uitvoering en evaluatie van beleid geregeld.

Gewenste situatie
De voorliggende *leidraad 'Doorontwikkeling Participatie'* ordent nu de waarden van participatie voor Sittard-Geleen. Vanuit 'dat wat we al deden' is op verschillende manieren met mensen en gremia gesproken over participatie. Ook zijn actuele leerervaringen input voor actualisatie, zoals de participatieve processen Omgevingsvisie en Omgevingswet. Van daaruit heeft aanscherping plaatsgevonden. De leidraad geeft de 'positie en ambitie' aan van participatie voor Sittard-Geleen. We willen als gemeente gelijkwaardig samenwerken en beslissen met inwoners, organisaties en bedrijven in Sittard-Geleen. Daarbij zijn principes geformuleerd voor de inzet van participatie. Zo zijn de opgaven die participatief worden opgepakt in lijn met de doelen van de samenleving, en wordt geen participatieproces gestart wanneer niets te beïnvloeden valt.

De leidraad vormt de kapstok voor de nadere uitwerking in definitie en afspraken in het *Participatiekader 2023* en de *Participatie-verordening*. In Sittard-Geleen blijven we in gesprek over onze samenwerking en de mogelijke verbeteringen daarvan.
Het *Participatiekader 2023* en de toepassing hiervan wordt eenmaal per twee jaar met de raad geëvalueerd. Hiermee is het kader een dynamisch document. Tussentijdse evaluatie van het kader kan zo mogelijk ook actualisatie van de *Participatieverordening* met zich meebrengen.

De *leidraad 'Doorontwikkeling Participatie'*, het *Participatiekader 2023* en de *Participatieverordening* bieden als geheel een startpunt voor de participatie bij (maatschappelijke) opgaven in Sittard-Geleen. De documenten gelden organisatie-breed, of anders gezegd zijn het overkoepelende afspraken zoals we die in Sittard-Geleen met elkaar maken. Bij projecten vanuit de gemeente volgen we deze afspraken. Bij participatie van derden stimuleren en faciliteren we dit.
De gemeentelijke regisseur participatie en de adviseurs van team communicatie helpen mee in de verdere implementatie.

Bij elke participatie is vooraf helder welke ruimte er is om samen te werken en mee te beslissen. De gemeente Sittard-Geleen heeft natuurlijk ook haar wettelijke taken. Dat levert mogelijk rolwisseling op tussen de representatieve en participatieve overheid. Binnen het perspectief op participatie blijft de gemeente het algemeen belang afwegen. Dat betekent dat ook duidelijk moet zijn welke ruimte er niet is. Wanneer we als gemeente een effectieve bijdrage willen leveren, is het belangrijk dat we als overheid de rol kiezen die bij de betreffende opgave het meest passend is. Het helpt hierbij om goed te kijken naar het eigenaarschap van een activiteit. We gaan in hoofdlijn uit van onderstaande activiteiten:

Het eigenaarschap van de activiteit bepaalt het niveau van de participatieruimte, waaraan gekoppeld ook de mate waarin de uitkomsten van het participatieproces invloed hebben.
Het scherp krijgen van dit niveau van participatieruimte helpt om de verwachtingen duidelijk te maken. Wanneer wij ons in (meer richting) 'rode activiteiten' begeven, is het participatieniveau vooral informeren en raadplegen. Bij 'blauwe activiteiten' vragen we advies en nemen dit ook mee bij het ontwikkelen van de opgave. Bij 'gele activiteiten' ontstaat maximale participatieruimte voor eigen inbreng vanuit de samenleving. Bij groene activiteiten participeert de gemeente in dat wat door inwoners, organisaties en/of bedrijven wordt uitgevoerd. In deze laatste vorm is de samenleving meer zelf aan zet en beslissen mee. Inwoners, organisaties en bedrijven in Sittard-Geleen kunnen zelf opgaven of projecten initiëren, maar bijvoorbeeld ook een verzoek doen bij de gemeente om de feitelijke uitvoering van een gemeentelijke taak over te nemen, als zij denken deze taak beter en goedkoper te kunnen uitvoeren. Deze vorm van samenwerking noemen we 'uitdaagrecht' (*right to challenge*). Het uitdaagrecht maakt daarom onderdeel uit van de participatieverordening.

Participatie is het uitgangspunt, indien ook waardevol. Zo moet voldoende beïnvloeding aanwezig zijn. Ook moet voldoende behoefte zijn aan participatie bij de samenleving; de opgave heeft een aanzienlijk effect én het onderwerp leeft bij inwoners, organisaties en bedrijven. De opgave doet ertoe. Verder moet voor juiste participatie voldoende tijd beschikbaar zijn. Voorliggende documenten gaan daarom ook in op de beslisoverwegingen om participatie in te zetten.
In een aantal situaties is participatie bij wet ook verplicht, zoals bij het opstellen van een Omgevingsvisie. Of bij bepaalde omgevingsvergunningen, voor activiteiten die niet binnen het bestemmingsplan (en straks Omgevingsplan) passen: de buitenplanse omgevingsactiviteiten.
De gemeenteraad stelt deze gevallen apart vast.

Betekenis voor de gemeenteraad
De gemeenteraad geeft met de *leidraad 'Doorontwikkeling Participatie'*, het *Participatiekader 2023* en de *Participatieverordening* richtlijnen voor participatie door de gemeente én een handreiking voor participatie door derden-initiatiefnemers. Het toepassen van de richtlijnen geeft de gemeenteraad vooraf inzicht in de kaders voor participatie, waardoor de raad zich vooral kan richten op het 'wat' en 'waarom' van participatie. Het 'hoe' (de uitvoering) is aan het college en de organisatie. Ook biedt de toepassing de gemeenteraad achteraf beter zicht op hoe de participatie is verlopen.
Met de *leidraad 'Doorontwikkeling Participatie'*, het *Participatiekader 2023* en de *Participatieverordening* geven we als gemeente (raad, college en organisatie) aan dat participatie ons helpt om betere processen te doorlopen en betere plannen te maken. Ook spreken we uit dat participatie ons helpt bij het bouwen aan vertrouwen tussen de gemeente en de betrokkenen in Sittard-Geleen.

Argumenten

Het deelnemen van de samenleving in de opgaven in Sittard-Geleen is uitgangspunt. Door juiste participatie wordt de kwaliteit van oplossingen vergroot omdat verschillende perspectieven, kennis en creativiteit worden toegevoegd. Ook kan participatie zorgen voor meer begrip en draagvlak. Via participatie komen belangen en gevoelens die er leven beter in beeld, en daarmee kan dan rekening mee worden gehouden.
Met de *leidraad 'Doorontwikkeling Participatie'* geven we invulling aan de wens van college en gemeenteraad om onze ambitie op participatie te ordenen en afspraken te maken over de manier waarop we participatie vormgeven. Het *Participatiekader 2023* en de *Participatieverordening* helpen ons ook om verantwoording af te leggen over onze inzet als gemeente en die van de samenleving. Daarbij verbreedt de *Participatieverordening* de huidige Inspraakverordening, waarmee wordt voldaan aan een aankomende wettelijke opdracht. Het geheel voldoet verder aan de opdracht vanuit rijkswege om op gemeentelijk niveau participatiebeleid te formuleren en nadere regels te stellen. De afspraken geven daarmee ook richting voor de participatie bij de inwerkingtreding van de Omgevingswet.
De door uw gemeenteraad vastgestelde *leidraad 'Doorontwikkeling Participatie'* (met verwijzing naar het *Participatiekader 2023*) en de Participatieverordening krijgen uitwerking in toekomstige participatietrajecten in Sittard-Geleen. Zoals al eerder in dit voorstel aangegeven, is voorzien in periodieke evaluatie.

Inclusie
De *leidraad 'Doorontwikkeling Participatie'*, het *Participatiekader 2023* en de *Participatieverordening* geven aan dat het deelnemen van de samenleving in de opgaven van Sittard-Geleen uitgangspunt is. Daarbij moet iedereen die dat wil, mee kunnen doen. Bij het opstellen van het beleid is ook gesproken met een externe begeleidingsgroep, waarin ook vertegenwoordigd de 'inclusieve samenleving'; ontvangen reflectie is in de documenten meegenomen. In een vervolgstap zal het beleid in een begrijpelijke en beknopte publieksversie worden vertaald. Daarnaast wordt een (beeldende) samenvatting gemaakt in de vorm van 'de belangrijkste waarden en afspraken voor participatie'.

Duurzaamheid
De *leidraad 'Doorontwikkeling Participatie'*, het *Participatiekader 2023* en de *Participatieverordening* geven een brede kijk hoe wij de samenleving bij opgaven in Sittard-Geleen betrekken. Het beleid geeft handvatten voor continue samenwerking met de samenleving, over en weer. Betrokkenheid wordt zo ook gestimuleerd omtrent de duurzaamheidsopgaven.

Financiën

Het vaststellen van de *leidraad 'Doorontwikkeling Participatie'* (met verwijzing naar het *Participatiekader 2023)* en de *Participatieverordening*, heeft geen directe financiële gevolgen.
Het beleid is onderdeel van programma 0 (bestuur en ondersteuning) en geeft invulling aan de institutionele veerkracht. De totstandkoming en de uitvoering van het beleid kan plaatsvinden in de staande begroting.
Het toepassen van participatie vindt plaats in de dagelijkse werkprocessen. Mogelijk zal binnen bestaande budgetten anders worden geprioriteerd en worden uitgevoerd. Indien de organisatie-ontwikkeling additionele middelen vraagt, zal dit in de begrotingsvoorbereiding van ieder jaar worden meegenomen.

Communicatie en participatie

Bij het opstellen van de *leidraad 'Doorontwikkeling Participatie'*, het *Participatiekader 2023* en de *Participatieverordening* zijn op verschillende manieren *binnen* en *buiten* mensen en gremia betrokken die meegedacht en gereflecteerd hebben. Een overzicht van gerichte interactie is weergegeven in de bijlage 2 (bijlage 'In gesprek') van de *leidraad 'Doorontwikkeling Participatie'*.
In een vervolgstap zal het beleid in een begrijpelijke en beknopte publieksversie worden vertaald. Daarnaast wordt een (beeldende) samenvatting gemaakt in de vorm van 'de belangrijkste waarden en afspraken voor participatie'. Via een communicatie-aanpak informeren we over de positie en ambitie van participatie voor Sittard-Geleen. Daarbij stimuleren we ook de participatie bij derden-initiatiefnemers. Met de voorliggende documenten als basis, werken we samen aan een aanvullende handreiking voor derden.

Vervolg

De *leidraad 'Doorontwikkeling Participatie'*, het *Participatiekader 2023* en de *Participatieverordening* zullen met en door de verschillende teams van gemeente Sittard-Geleen worden toegepast.
De documenten bieden de richting voor mogelijke maatwerk-uitwerkingen per team.
De gemeentelijke regisseur participatie en de adviseurs van team communicatie helpen mee in de verdere implementatie. Zoals in de documenten aangegeven, zal periodiek evaluatie van het beleid plaatsvinden met de gemeenteraad.

Bijlagen

Bijlage A: Leidraad 'Doorontwikkeling Participatie'.
Bijlage B: Participatiekader 2023.
Bijlage C: Participatieverordening Sittard-Geleen.

Voorstel aan **Gemeenteraad**	
Steller : [redacted] Telefoon : [redacted] E-mail : [redacted] Cluster : Maatschappelijke Ontwikkeling Portefeuillehouder: L.G.A.J. Geilen	Reg. nummer : Reg. datum : Reg.nummer(s) bijlagen :